

על ההזדמנות שבחידוש

תגובה למאמרו של הרב יובל שרלו, אקדמות ז'

הרב בנימין לאו

החירות הצביונית היא אותה רוח נשאה שהאדם וכן העם בכלל מתרומם
על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם
אלהים אשר בקרבו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים
מגמתיים, שהם שווים את ערכם.

(הרב קוק, הגדה של פסח)

1. זיהוי מבקשי ההתחדשות הדתית - "ישפוט ה'"

הרב יובל שרלו פוסע במאמרו כמו על חבל דק המתוח על פי תהום. רצונו העז לראות התחדשות בחיים הדתיים שלנו, עם החשש העמוק שההתחדשות באה מ"קולו של השטן", מביא אותו לעשות את הבלתי אפשרי, גם אליבא דמאמרו, ולנסות לקבוע רכיבים שיאפשרו לנו לעשות אבחנה בין ההתחדשות הרצויה לבין ההתחדשות השלילית. אמנם הוא מדבר בלשון ספק, אך לא במעט מקומות במאמר הוא נמצא בעמדת הצופה השופט, שבכוח המדדים שקבע, יכול לקבוע את מגמת ההשתנות - אם לטוב אם למוטב: "אנו מבקשים... קריטריונים היכולים ללמד היש ד' בקרב המבקשים התחדשות - אם אין" (הרב שרלו, עמ' 106).

במסגרת זו הרב יובל שרלו בא חשבון עם קבוצה (שאת שמה אינו מזכיר), המתמקדת בשאלת התחייה הדתית בלבד. כדוגמה הוא מציין ירחונים, הרואים בסוגיית ההתחדשות חזות הכול: "המעייין בירחונים אלה מגלה כי על שלושה דברים עומד העולם היהודי - על מעמד האישה, על ההכרעה האישית ואי-ההתחבאות מאחורי כתפי הרבנים ועל פשרנות מדינית... " (עמ' 117 - 118).

הכתיבה הרמוזה של הרב שרלו אינה מותירה לי מקום אלא לפענח את הצפונות. נראה שכוונתו לקבוצות המשייכות את עצמן לתנועה הקרויה "אורתודוקסיה מודרנית". זו קבוצה המתעוררת בישראל, וכמוה יש גם במקומות אחרים בעולם. היא באה להסדיר את מעמדו של האדם הדתי החש משולב בעולם המודרני. קבוצה זו מדברת על שילוב בין נאמנות לערכי ההלכה, כפי שמתפרשים

בציבור האורתודוקסי, לבין הסכמה מרצון להיות שותפים להתקדמות החברתית בעולם המודרני. התקדמות זו אינה מתבטאת רק בתחומי המקצועות הטכניים, כמו רפואה והי-טק; כוונתי דווקא להשתלבות עם האקלים הרוחני שבעולם המודרני.

האורתודוקסיה המודרנית מציבה את עצמה בעולם קרוע של ערכים שאינם משתלבים בנקל. ההזדהות הפנימית עם ערכי המודרנה מחנכת אדם לחשיבה אוטונומית. ההזדהות עם האורתודוקסיה מחנכת לצייתנות ולקבלת עול. האורתודוקס מאמין בלא ספק. האדם המודרני אמון על הספקנות. ודוק: הציונות הדתית אינה מחויבת בהכרח למורכבות סבוכה וכואבת זו. בהגדרת מרכיבי הציונות הדתית יש הבעת עמדה חיובית כלפי הרעיון הציוני, תוך שמירת מצוות קפדנית. אינך חייב להיות מודרני כדי להיות ציוני-דתי.

שנים רבות התרגלנו לאחד את הדתיים שאינם חרדים בשם כולל: כיפות סרוגות / בני עקיבא / ציונות דתית / דתיים-לאומיים וכדו'. אחד מסימניה של הגאולה הוא התופעה שכל תת-קבוצה מבקשת להיות מאובחנת ומוגדרת, ויותר מכך - נושאת באמת פנימית משלה: "ותהי האמת נעדרת. אמרי דבי רב: מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה" (סנהדרין, צ"ז, ע"א, על פי פירושו של דברי שאול). מובן שכל קבוצה מרוממת בגרונה את אחדות הזרמים ותתי הזרמים. ממרחק נראות המחלוקות קטנות ואף קטנוניות, ואף על פי כן מקרוב כל העדרים מתקשים מאוד להתקבץ ולשאת את בשורה אחת.

החידוש שבאותם ירחונים, שעליהם הרב שרלו יורה את חציו, הוא בניסיונם לכוון השקפת עולם שאינה יונקת בהכרח מפרשנות תורת הגאולה של תלמידי הרב קוק. השקפתם מקושרת גם לזרמים רוחניים אחרים שנוצרו בדינמיקה הרוחנית בארץ, ובעשורים האחרונים כמעט לא נשמע קולם. זהו הקול, למשל, של תנועת "יהדות של תורה" - אנשי האקדמיה הדתית הירושלמית, כמו פרופ' אורבך המנוח וחבריו; אנשי הרוח של הקיבוץ הדתי, כמו שמחה פרידמן ז"ל, צוריאל אדמנית ז"ל ויבדלח"ט יוסקה אחיטוב וחבריו; זהו הקול של אנשי האורתודוקסיה המודרנית מתלמידי הרב סולובייצ'יק, כמו הרב נורמן לאם, הרב שלמה רייסקין וחבריהם; זהו הקול של הנשים המרגישות פער בין עולמן הרוחני לבין מעמדן בחברה; זהו קולם של צעירים וצעירות שמחפשים תפילה מרוממת יותר (נוסח קרליבך וכיו"ב); זהו קולם של תלמידי ישיבות שמוציאים מן המגירות את עולמם הרוחני, שאינו עולה תמיד בקנה אחד עם המדדים ההלכתיים של רבניהם.

לא ראי זה כראי זה. לכל אחד בית הגידול שלו עם הדגשים המיוחדים לו בכמיהה להתחדשות

**האורתודוקסיה
המודרנית מציבה את
עצמה בעולם קרוע
של ערכים שאינם
משתלבים בנקל.
ההזדהות הפנימית
עם ערכי המודרנה
מחנכת אדם לחשיבה
אוטונומית. ההזדהות
עם האורתודוקסיה
מחנכת לצייתנות
ולקבלת עול.
האורתודוקס מאמין
בלא ספק. האדם
המודרני אמון על
הספקנות**

**על המשקיף להתמקם
בשטח ניטרלי יותר
ולעמוד על מגמותיהם
ומניעיהם של אנשי
האורתודוקסיה
המודרנית, בלי שום
נגיעה בדבר. הרב
שרלו יכול להעמיד
את עצמו בעמדת
מתווכח, ואולי אף
מוכיח בשער, אך
בוודאי לא בעמדה
הקובעת מדדים
לשיפוט**

הדתית. הצד השווה שבהם הוא שאינם מחויבים ואינם כפופים לחשיבה דתית אחת טוטלית, מבית היוצר של תלמידי הראי"ה ובנו הרצי"ה קוק זצ"ל. כל אחד משייט בעולמות רבים, מעולמם של חז"ל דרך הגות ימי הביניים ועד לקבלה ולחסידות. ממהלך ה"עדרים עדרים" - המבשר את ימי ה"עקבתא דמשיחא", שנושאים את אמתותם הבלעדית, נוצר מעין תהום בין שתי הקבוצות, ולא קרב זה אל זה. אלה כמעט ולא באים לכנסיהם של אלה, ואלה לא מפרסמים בכתבי עת של אלה.

וכאן ביקורתי הראשונה למאמרו של הרב יובל שרלו. כשהוא בא חשבון עם מגמות ההתחדשות אין הוא יכול לעשות זאת מעמדת המשקיף. על המשקיף להתמקם בשטח ניטרלי יותר ולעמוד על מגמותיהם ומניעיהם של אנשי האורתודוקסיה המודרנית, בלי שום נגיעה בדבר. הרב שרלו יכול להעמיד את עצמו בעמדת מתווכח, ואולי אף מוכיח בשער, אך בוודאי לא בעמדה הקובעת מדדים לשיפוט.

בהיותי שותף לתנועת הקיבוץ הדתי כחמש עשרה שנים, אני מבקש להציג את עמדת הקבוצה הזו, מנקודת תצפית שונה (גם היא אינה ניטרלית), וכידוע: דברים שרואים משם לא רואים מכאן.

2. משקל ההתחדשות

כאשר ההתחדשות הדתית תופסת את המקום הבלעדי, ניכר כי אין מדובר דווקא בבקשת אמת צרופה של עבודת אלקים... במקום שבו אין אתה מוצא רצון תמידי להגדלת תלמוד תורה, לשמירת צניעות וקדושה ודומיהם, אלא רק הדגשה מתמדת של עצמאות לומדי התורה, מעמד האישה ומלחמה בצרות האופקים של קבוצות אחרות, מתעורר החשש שמא מן העניין כולו לא תצא ברכה (הרב שרלו, עמ' 118).

ככל תנועת התעוררות קבוצה זו מחדדת את עיונה בסוגיות הנמצאות בקונפליקט שבין העולמות. וכי יש איזו שאלה לגבי מרכזיות לימוד התורה בחיינו? וכי משהו מערער על הצורך בהעמקת התודעה של קדושת המשפחה בישראל? וכי אנשי ה"אורתודוקסיה המודרנית" כואבים פחות את סוגיית חילון הנוער שלנו?

רע ומוטעה בעיניי להחיל על קבוצה זו את כאבי הלב על הנעשה בחברה הציונית-דתית בכללה. הרב יובל שרלו טוען שפעילותה של תנועה זו מתרכזת בשלושה תחומים. שניים מהתחומים, מעמד האישה ושאלת הסמכות והאוטונומיה, אכן מעסיקים מאוד את אנשי האורתודוקסיה המודרנית, בהיותם ביטוי וסמל לפער עמוק שנוצר בין ההנהגה הרוחנית לציבור. אחד הנושאים המעיקים ביותר בקרב קבוצה זו הוא הלגיטימיות שבהתעוררות הדתית הזו, המבקשת לפתוח מחדש נושאים

טעונים הדורשים החייאה דחופה. מכאן באה האינטנסיביות של העיסוק בנושא האוטונומיה של היחיד לעומת "דעת תורה" פטרונית. כך קובל יוסקה אחיטוב: "האידיאולוגיה והתיאולוגיה של דעת תורה הולכות ומשתלטות על אורחות חיינו הדתיים ותורמות מצידן לאחידות ולמונוליטיות בתפיסת הדת ובעיצובה בחיינו... הרציונל של צייתנות מוחלטת וטוטאלית ונטולת ביקורת כלפי דעת תורה טמון בטיעון שכללי המחשבה וההיסק של דעת תורה רחוקים הם מבינת אנוש רגיל, ושהם נתונים לידיעתם של יחידים. אף אם אינך מבין, עליך להאמין שיש קשר ושישנה חוקיות אחרת, נעלמה, הקושרת בין הדברים."¹

אין לי ספק שנקודה זו היא המרכזית ביותר הגורמת לפער שחשים רבים מאנשי הצינונות הדתית בינם وبين המנהיגות הדתית העכשווית. ההרגשה הרעה לנוכח יצירת "מועצת גדולי תורה של הצינונות הדתית" מקיפה חוגים מהימין והשמאל הדתי כאחד.²

אחת ההבחנות שבין רפורמה להתחדשות היא היחס להלכה, וזאת משני פנים: הראשון שבהם הוא עצם העיסוק בהלכה... המדיר עצמו מעיסוק בהלכה ממש (אף אם לא בפילוסופיה של ההלכה) מסתכן בסטייה מדרכה של תורה... הפן השני הוא קבלת עולה של ההלכה (עמ' 109 - 110).

3. מחויבות להלכה ולרבנים

שתי הערות לשני הפנים:

לגבי הפן הראשון - אמנם הרפורמה זנחה את העיסוק בהלכה אך קבוצות אחרות, מהתנועה המסורתית וימינה, הרבו לעסוק בהלכה ובפסיקה. האם בעיסוק ההלכתי של "התנועה המתקדמת" הרב שרלו רואה מגמה חיובית של התחדשות? ומה באשר לבקשת הנשים לעסוק בהלכה? הרב יעקב אריאל ייחד מאמר ארוך בעיתון "הצופה" כדי לנסות לשכנע אותנו שטוב לנשים שתמעטנה בעיסוק ההלכתי העמוק. על פי מדרי הרב יובל שרלו - האין הנשים זכאיות להתחדשות דתית אמתית?

לגבי הפן השני - אני מסכים עם קביעתו של הרב שרלו באשר למחויבות להלכה, וכפי שהוא עצמו כתב: "אפשר לדרון מהי אותה הלכה" (עמ' 110). כאן אנו מוכרחים לטפל באחת הטענות שחוזרות ונשנות כלפי האורתודוקסיה המודרנית. השאיפה לאוטונומיה התעצמה כשעיקר מגמתה הוא לשלול את מקומם של הרבנים בחיינו הפרטיים והציבוריים. נכון שבקרב אותה קבוצה יש לפחות שתי מגמות. אחת, המונעת על ידי אנשי פילוסופיה, אכן מבקשת להרחיב עד קצה גבול היכולת את הגדרת האוטונומיה של ההלכה ולמזער במידת האפשר את מקומם של הרבנים. אותה קבוצה קידשה מלחמה על המטבע "דעת תורה" ובמאמרים רבים ניפצה אותו לרסיסים.³

אולם ישנה קבוצה אחרת, שלא באה ממגדלה של האקדמיה, אלא דווקא התעוררה בשטח. צעירים ומבוגרים, גברים ונשים, שמבקשים קשר עמוק יותר והזדהות גדולה יותר עם הרב. התחושה היא שרק מנהיגות דתית שצמחה באקלים ערכי המכיל בתוכו את מרכיבי הזהות המודרניים, תצליח לתקשר עם אוכלוסייה זו ולהתחבר אליה. רבנים אלה יצליחו, בדרך כלל, להכיר את מקומם ולדעת

לומר את הדברים הנכונים במקומם הנכון (ולעתים ידעו לאחוז בפלך השתיקה וד"ל).

4. מי יוכל להציע ומי יוכל לשפוט, אם מקור ההצעה הוא בנסיין לכוון לרצון ריבונו של עולם או שהדברים נובעים מתסכול, ערצנות או אמוני ומרצון להתבלט... (עמ' 104).

אין ספק שלכל גל של התעוררות מצטרפות מגמות שונות ובוודאי שיש צורך לנקוט זהירות מרבית באיתור הקולות ומגמתם. אך הכללת הקולות **המתוסכלים** עם ה"סיטרא אחרא", דומה בעיניי לסתימת פה חמורה. אנסח זאת בצורה נחרצת יותר: **התסכול משמש את הזרז הנכון והבדוק להתעוררות רוחנית שתקדם ותוביל את ההלכה ואת הדת למקומן המרכזי והרלוונטי בחיינו, האישיים והציבוריים.**

שאלת הגמישות וההסתגלות של ההלכה לצרכים המשתנים היא פונקציה ישירה של מידת המוטיבציה שהפוסק חש בסוגיה הנתונה. ככל שגוברת המוטיבציה כך מתגלית עוצמת הגמישות של ההלכה, בכל תחומיה, בגבולות האפשר. כדוגמה אזכיר את עדותו של הרב קוק, המספר על עצמו ועל חותנו האדר"ת, בעניין יחסם להיתר המכירה בשמיטה. לפני עלותם ארצה הם היו ממחנה המפקקים בהיתר, וחשבו שנכון להתאמץ לשמור שמיטה כהלכתה. רק כשהגיעו ארצה ובאו במגע עם האיכרים במושבות, הם עמדו על הכורח שבהיתר והפכו להיות נושאי דגל.

כדי שלפוסק תהיה המוטיבציה הזו, צריכה לבוא ההתעוררות מן השטח. שטח רדום לא יכול להוביל לעשייה גדולה. שטח עירני ופעיל מחייב התמודדות. בכל תחום שהיתה התעוררות חברתית גדולה, היתה גם התקדמות הלכתית.

אדגים את דברי מתחום של לימוד תורה לנשים. מאיסור גמור, המלווה באמירות גנאי, הפך לימוד התורה לנשים להיות מבורך ואהוב כמעט בכל הזרמים האורתודוקסיים. ר' ישראל מאיר מראדין, ה"חפץ חיים", הכיר בשינוי העתים והמציאות ובהכרח שבלמוד תורה לבנות, וכמותו רבנים אחרים מכל הקשת האורתודוקסית. כשכתב הרב אהרון ליכטנשטיין לפני 18 שנה מאמר, ובו שיבח את עניין לימוד התורה לנשים, בהיקף הרחב ביותר, הוא העריך שיהיה קשה מאוד לקרב את לימוד התלמוד לנשים, בגלל חוסר המוטיבציה של הבנות. "כיוון שאי אפשר להתעלם מהמציאות החברתית הקיימת הרי ברור שאין סיכוי שמלוא היקף הלימוד של הבנים יתפתח גם אצל הבנות".⁴ המציאות במדינת ישראל היום מלמדת שהפרי הזה החל להבשיל ובנות חובשות את ספסלי בתי המדרש בארגיות ובמוטיבציות שבוודאי אינן נופלות מאלה של הבנים. כמעט אין

שומעים עוד את הקולות המנסים לחלק בין לימוד מצוות מעשיות ותורה שבכתב לבין לימוד

**ישנה קבוצה של
צעירים ומבוגרים,
גברים ונשים,
שמבקשים קשר עמוק
יותר והזדהות גדולה
יותר עם הרב.
התחושה היא שרק
מנהיגות דתית
שצמחה באקלים ערכי
המכיל בתוכו את
מרכיבי הזהות
המודרניים, תצליח
לתקשר עם אוכלוסייה
זו ולהתחבר אליה**

תושבע"פ. המציאות הביאה את ההלכה לאמץ השקפה הלכתית שונה מההשקפה התלמודית.

כשם שיש התעוררות בתחום לימוד התורה, כך יש גם התעוררות בשאלת מקומה של האשה בבית הכנסת. היום אנחנו נתונים, כנראה, בשלב ראשוני מאוד (לפחות בארץ) של תהליך, שבו האשה מבקשת להיות אקטיבית יותר בעבודת הלב. המצב בתחום זה אינו דומה למצב של לימוד התורה, ולכן התגובה ההלכתית שונה. ייתכן שהמצוקה והתסכול בתחום זה אינם מעיקים ברמה המביאה את כלל הנשים להניע את ההלכה לתיקון כולל. רוב הנשים אינן חשות בסתירה שבין מעמדן בחיים לבין מיקומן בבית הכנסת. כתוצאה מכך, רוב הרבנים אינם דנים כלל בסוגיות כמו קבוצות תפילה ועיצוב טקס בת מצווה, מפני שהציבור המרכזי בקהילתם לא מבקש זאת. ככל שיקומו יותר קבוצות תפילה, כך תתמודד ההלכה ותעצב את עצמה, על פי כלליה.

כאן יש מקום להתריע מפני ניסיונות של דחיקת הקץ. יש קולות המבקשים להעפיל ולכבוש את ההר הזה, אך החידוש של ההלכה מוכרח להיעשות בדרך של צמיחה טבעית. מלאכותיות רק תחבל במוטיבציה של רבנים להיות קשורים באופן פוזיטיבי למהלך כולו. צריך לתת לשתיל הזה של מעמדה של האשה בחברה הדתית להתפתח בתנאים אופטימליים.

יש קולות המבקשים להעפיל ולכבוש את ההר הזה, אך החידוש של ההלכה מוכרח להיעשות בדרך של צמיחה טבעית. מלאכותיות רק תחבל במוטיבציה של רבנים להיות קשורים באופן פוזיטיבי למהלך כולו

תנאים אלה כוללים בראש ובראשונה קרקע נוחה לשתילה. אין טעם לנסות לחולל תהליך צמיחה בקרקע חסומה ומיובשת. ישנן כמה קהילות שנראות כבשלות לתהליכים מעין אלה. כל קהילה יכולה לבחון את ההתפתחות הפנימית שמתרחשת בה, ולעודד צמיחה של ענפים שונים. יש קהילות שלימוד התורה יהיה הענף המוביל, ויש קהילות שעולם התפילה יתפתח יותר. הכול יתרחש באופן טבעי ונכון לאותה קהילה.

5. ראשית צמיחת קהילותינו: מן הישיבה לקהילה

בסעיף הקודם עסקתי במערכת הלחצים שבאים מן השטח ומעוררים את ההלכה להגיב ולגשר על פני פערים שבין ההלכה למציאות. במבט היסטורי מתמשך אפשר לומר שכדי שתתקיים מערכת גומלין זו יש לחזור ולתת ל"שטח" מקום של כבוד. כאן אני מגיע לקונפליקט הקיים בין הישיבות לקהילות. עולם הישיבה מאופיין בהיותו יותר "אקדמי", לעומת הקהילה המנהלת את חיי המעשה. כך, אם נשווה פסקי הלכה של ראשי ישיבות לפסקי רבני קהילות, נוכל לעמוד מיד על ההבדל. רבני הקהילות מתמודדים עם המציאות שבה הם חיים, ואילו רבני הישיבות מנסים ליצור נורמות, התואמות את המאמץ הרוחני המלא של מי שבא לחיות באוהלה של תורה. דוגמה קלסית היא ההשוואה בין ה'משנה ברורה' ל'ערוך השולחן'. ה"חפץ חיים" (מחבר ה'משנה ברורה') סירב במשך

**החיים הישיבתיים
הקלסיים ניסו לעצב
את המציאות במדדים
רוחניים התואמים
לישיבה. התוצאה של
העדפת נורמות
רוחניות אליטיסטיות
היתה יצירת תודעה
"דיעבדית" של אנשי
המעשה בקהילות,
הרואה בכל מה שלא
עומד בנורמה
האידיאלית דבר פגום**

כל ימיו לשמש ברבנות וכיהן כראש הישיבה ברדיין. לעומת זאת, הרב אפשטיין (מחבר 'ערוך השולחן'), כיהן כל ימיו כרבה של נוברדוק. שני החיבורים נכתבו כמעט בזמן אחד ובמקומות קרובים, אך משקפים עמדות כמעט נוגדות. אצל האחד: "המחמיר תבוא עליו ברכה" ו"בעל נפש יחוש", ואצל האחר: "הנח להם לישראל". במשך שנים ארוכות "כבש" עולם הישיבות את מעמד הבכורה בעולם התורה וכך זכה הספר 'משנה ברורה' להיות "משנה אחרונה". עד היום אפשר לראות שראשי הישיבות הם המנהיגים של הציבור, ולא רבני הקהילות. לא כאן המקום להאריך ולתאר את מעלותיה ואת מגרעותיה של הישיבה ואת תרומתה לעם ישראל. מכל מקום, מעמדה של הקהילה ירד למקום שבו אי אפשר לדבר על יצירת מערכת גומלין בין ההלכה ולמציאות. החיים הישיבתיים הקלסיים ניסו לעצב את המציאות במדדים רוחניים התואמים לישיבה, והלכות והנהגות שהיו נחלתם של יחידים, ממשיכי רשב"י ובנו, הפכו למודל לחיים ש"בחזק". התוצאה של העדפת נורמות רוחניות אליטיסטיות היתה יצירת תודעה "דיעבדית" של אנשי המעשה בקהילות, הרואה בכל מה שלא עומד בנורמה האידיאלית דבר פגום. היום אנו עדים להתעוררות של ה"שטח", המבקש לקבל את מעמדו הלגיטימי כ"לכתחילה". אלא שעולם ההלכה עדיין מיובא מן הישיבה, על ערכיה המוחלטים. דומני שהגיעה שעתן של הקהילות לצמוח ולבקש את ההתחדשות שלהן מתוך התאמה מוחלטת שבין החיים להלכה. ההתעוררות מן השטח עשויה להביא עימה צמיחה אורגנית ונכונה של ההלכה.

6. ניכרים דברי אמת

יש תדר מיוחד בדברי אמת שאותו יכולה אוזן רגישה לקלוט ולחוש אם מדובר בהעמדת פנים או בקרבת אלקים מתחדשת... למרות כל הנסיונות לקבוע אמות מידה ולבחון בעזרת קריטריונים חיצוניים תהליכים פנימיים, לעולם יישארו תחושת הבטן, האינטואיציה, רגישות האוזן וההזדהות הפנימית אמת המידה היסודית של ההכרעה (עמ' 121).

לאחר עשרים עמודים של בחינת המגמות וקביעת המדדים, הרב יובל שרלו מגיע לאינטואיציה, לחוש הריח של מי שמתבקש להכריע בין "עגל" ל"משכן". בתפקידי כרב קהילה אני נתקל כמעט יום יום בדילמות מסוג זה. אינה דומה בקשת עלייה לתורה של נערה בת מצווה אחת לרעותה. שתי פניות שונות לחידוש בנוסח תפילת תשעה באב יתקבלו בצורה שונה. לעולם ישפוט הדיין על פי ראות עיניו, בהתאם לשואל, למציאות ולתוצאות פסיקתו על הסביבה.

ראוי לומר שהתהליכים מתרחשים לאו דווקא בהתייחסות עם רבנים. כמו בסוגיות חברתיות רבות אחרות, גם כאן, כדבריו של יעקב כ"ץ המנוח, "האינסטינקט הריטואלי, הפועל לפי תומו, היה יכול לקבוע נוהג הנפוץ בציבור, אך לא לזכותו באישור הפורמלי מטעם ההלכה. זה היה יכול לבא רק מפני בעלי הלכה מוסמכים, שמצווים היו לבחון את הנוהג לאור המסורת ההלכית הכתובה".⁵ סוגיות כמו השתתפות נשים בבחירות, חליבה בשבת, ברכת הלל ביום העצמאות ועוד כהנה וכהנה, ילמדו על הכלל כולו. הציבור הניע את ההלכה. הרבנים נתנו את האישור. מכיוון שלא מדובר בציבור מדרן, חשובה מאוד אותה הסכמה של הרבנות. אולם הרב חייב לחיות במישור אחד עם הציבור. מובן שאין הרב חותם של גומי הנענה לכל גחמותיו של הציבור. כללי הפסיקה משמשים נר לרגליו, ובעיקר - הדברים שבהם התורה נקנית ובהם "המכיר את מקומו".

כאן אני מבקש להפנות קריאה לעמיתיי הרבנים: אם חשוב לנו לראות את ההלכה צומחת וחייה, ולא נקטעת או חלילה מתאבנת, עלינו, ציבור הרבנים, לחיות את המציאות ואת המצוקה של החברה שלנו. הציבור, שבתוכו אנחנו חיים, מעורר אותנו לפעולה. אנו נפעל יחד להתעורר ולעורר את רבותינו, ובכוחות משותפים תתחדש התורה במסילות של ברכה.

אסיים את מילותיי בציטוט מתוך מאמרו של הרב אליעזר ברוקביץ' ז"ל:⁶

עתידה של היהדות תלוי בהלכה. עתידה של ההלכה תלוי ביכולתנו להחזיר לה את תפקידה המקורי, להשיב את רוח האותנטיות שלה...

בפרשו את הפסוק: "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" העיר ר' יהודה: - "זה מקום שווקים" (יומא, ע"א).

מהי יהדות אותנטית? יישום התורה למקום השווקים של

קיומנו, למציאות ההיסטורית ולמצבנו המיוחד בתקופה זו. זהו עצם מהותה של ההלכה.

אין שום דרך אחרת להתהלך לפני ה' בארצות החיים.

אם חשוב לנו לראות את ההלכה צומחת וחייה, ולא נקטעת או חלילה מתאבנת, עלינו, ציבור הרבנים, לחיות את המציאות ואת המצוקה של החברה שלנו. הציבור, שבתוכו אנחנו חיים, מעורר אותנו לפעולה

הערות

- 1 "אחיטוב, "מרד קדוש עכשיו", עמודים, 610, סיון תשנ"ז, עמ' 265.
- 2 בזאת אני חולק על הרב יובל שרלו בהעמידו את דיוני הענין המדיני באותה חזית עם מעמד האישה והאוטונומיה של היחיד בהלכה. אכן יש מתאם מסוים בין הגותה של תנועת 'מימד', העוסקת בהתחדשות

- דתית, לבין מפלגת 'מימד' המוגדרת מאוד במפה הפוליטית, אך לעניות דעתי זוהי טעותה של 'מימד' ובכך היא איבדה את כוחה לשמש בית לציבור גדול בהרבה.
- 3 כוונתי למקצת המאמרים המופיעים בקובץ המאמרים **בין סמכות לאוטונומיה במסורת ישראל** (בעריכת ז' ספראי וא' שגיא, תל אביב 1997).
- 4 הרב א' ליכטנשטיין, "בעיות יסוד בחינוכה של האשה", **הפנינה** (ספר זכרון לפנינה רפל), עמ' 208.
- 5 י' כ"ץ, **גוי של שבת**, ירושלים תשמ"ד, עמ' 176.
- 6 הרב א' ברקוביץ, "יהדות אותנטית וההלכה", **פתחים**, כסלו תשל"א.